

ANABİLİM EĞİTİM KURUMLARI

ÜSTÜN YETENEKLİ
ÇOCUKLARDA
KURAL VE SINIR
ALGISI

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARDA KURAL VE SINIR ALGISI

Üstün yetenekli çocukların akranlarına göre farklı duygusal özellikler sergilediği bilinmektedir. Buna bağlı olarak çocuğun çevresi tarafından bu farklılıkların kabul görülmesi ve farklılıklara saygı duyulması oldukça önemlidir. Başta aileler olmak üzere eğitimcilere, araştırmacılara, bilim insanlarına ve daha geniş ifadeyle tüm topluma büyük görevler düşmektedir.

Üstün yetenekli çocukların davranışları, öğretmenleri ve aileleri tarafından daha az kabul görebilir. Bu davranışlar çocuğun öğretmenleri, arkadaşları ve ailesi ile ilişkilerinde sorunlara neden olur. Bu sorunlar otoriteyi sorgulama ve değiştirme, rutin ve devamlı sabit olana karşı gelme, sosyal kuralları umursamama, önemli olarak algılanan şeylere karşı daha az ilgi gösterme şeklinde ortaya çıkabilir.

Çocukların küçük yaşlarda en önemli kahramanları anne babalarıdır. Yeri geldiğinde anne babanın davranışları çocukta görüldüğünde çok da şaşırtıcı olmaz. O zaman her şeyden önce onlara doğru model olmak önemlidir. Çocuklar, istekleri için bazı yollar kullanır. Bu yollardan çocukların en iyi bildiği ve ilk yaptığı ağlamaktır. Ama artık büyüyen çocuk, ağlasa da her istediğinin olmayacağı gerçeğiyle karşı karşıyadır. Bir toplum içinde yaşadığını henüz bilmese de anne babası ondan belli davranışlar beklemekte ve onun önüne belli kurallar koymaktadır. Uzman Doktor Işlay Altıntaş'a göre çoğu zaman ailelerin yaptığı yanlış, çocuğun isteğinin makul olup olmadığına odaklanmak yerine kendilerinin o an için sıkıntı yaşayıp yaşamayacaklarını düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak uzun vadede düşünüldüğünde bunun bir bedeli vardır ve artık çocuk anlamıştır ki isteklerini bir şekilde aileye kabul ettirebilmektedir. Bu yol bağırırsa bir sonraki sefer aynı yolu dener hatta çoğunlukla da sesinin şiddetini artırabilir.

Anne ve babaların çocuklarına "Hayır!" derken çeşitli endişeler yaşadıklarına vurgu yapan Yard. Doç. Dr. Oktay Aydın, "Ailelerde çocuğum bana güvenmezse çocuğumla olan ilişkim zarar görür, çocuğumun psikolojisi bozulur düşüncesi oluşabiliyor. Özellikle çalışan ebeveynlerin çocuklarına sınır koyması, çocuğuyla geçirebileceği zaman kısıtlı olduğu için daha da zor bir hal alabiliyor. Anne baba, çocuğuyla geçirebileceği zamanın kısıtlı olmasından dolayı sınır koyarak çocuğunun mutsuz olacağı endişesine kapılıyor." tespitinde bulundu. Sınır koymanın çocukların sosyal becerilerinin ve kültürel uyumlarının artmasında önemli rol oynadığını kaydeden Aydın, "Sınırlar konularak büyümüş çocuklar, sosyal hayattaki kurallara uyum sağlamakta zorlanmaz. Çünkü toplumda hangi davranışının kabul gördüğünü, hangi davranışının kabul görmediğini anne babaların koydukları sınırlarla deneyimleyerek öğrenirler. Ayrıca çocuklar, sınır konulduğunda anne babanın sunduğu alternatifler hakkında karar vererek sonucunu kabul eder. Bu deneyim, çocukta sorumluluk duygusunu geliştirir." diye konuştu.

Üstün yetenekli çocuk, sahip olduğu kusursuz dil becerisini istediği birtakım şeyleri elde etmek için kullanabilir. Bununla birlikte anne baba, onun dikte ettiği birtakım kural ve yönergeleri kabul etmeme durumundadır. Aile, önemli olan noktaların farkına vararak kurallarını oluşturmalıdır, böylelikle çocuk kendini daha güvende hissedecektir. Bu çocukların üstün yetenekli olmaları, kurallara uymamak için hiçbir zaman bir mazeret olamaz. Ancak çocuklara çok katı kurallar konulduğunda bu durum kendini diğer çocuklara karşı hırçın davranma ve öfkelenme şeklinde yansıır. Aynı durum üstün yetenekli çocuklar için de söz konusudur. Fakat onlar durumu bir adım ileriye taşıyıp zekâlarını da kullanarak zamanla yalan söylemeyi öğrenebilirler. Bundan dolayı özellikle üstün zekâlı çocuklara her zaman adil ve saygılı davranmak çok önemlidir (Ataman, 2016).

Kurallara uyarak büyütülen çocukların daha dikkatli, sabırlı ve disiplinli oldukları araştırmalar arasında yer almaktadır. Aşırı kurallara uyan çocuklarda ise hata yapma toleransının geliştirilmesi gerektiğinin altını çizmek gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki kurallara uyan çocuk ile kuralcı çocuk arasında belirgin bir fark vardır. Çocuklara kural koymanın "kuralları"nu şu şekilde sıralayabiliriz:

- Mümkün olduğunca az kural koymak
- Çocuğun gelişimine katkı sağlayacak kurallar koymak
- Kuralların amaca hizmet etmediği sürece değişebilir olması
- Kurallar arası tutarlılık sağlanması

Kısıtlayıcı, geniş ve tutarsız sınırların çocuklarda öğrenme ve sorumluluk kazanmayı engellediğini, dengeli sınırların sorumluluk duygusunun kazanılmasında pozitif etki yarattığını dile getiren Aydın; sözlerine şöyle devam etti: "Anne babanın çocuklarına sınır koyarken belirli konulara dikkat etmesi gerekir. Sınırlar ve kuralların yaş ve gelişim dönemine uygun olması, anne babaların birbirlerinden haberdar ve iyi bir iletişim içerisinde olması, geniş aile bireylerinin konulan sınır ve kuralları sabote etmemesi için gerekli önlemlerin alınması gibi etmenler önem arz ediyor."

Üstün yetenekli çocukların soyut düşünme becerileri oldukça hızlı geliştiği için konulan sınır ve kurallara karşı algı ve yorumlarını ifade etme biçimleri de farklı olabilir. Sınırların çocuğun gelişimine sağlayacağı katkıları şöyle özetleyebiliriz:

- **Kişilik yapısını güçlendirir.** Her çocuğun kendine özgü bir kişilik yapısı vardır. Bu yapı, dış dünyaya tepki vermenin sınırlarını oluşturur. Bu nedenle çevremizde yaşanan olaylara karşı yaklaşımımızda belirsiz bir yapımızın olması noktasında dış dünyayla iletişimimizde bir takım sorunlar yaşayabiliriz.

- **Özgürlüğü güven altına alır.** Sınırlar, kendimizi güven altında hissetmemizi sağlar. Çocuklara “sınırlar içerisinde özgürlük” duygusunu da hissettirmek önemlidir.
- **Olumsuz davranışları kontrol altına almayı sağlar.** Sınır koyarak bir yandan onaylanan davranışları da tanımlamış oluruz.
- **Sorumluluk duygusunu geliştirir.** Tutarlı konan kurallar ve sağlıklı sınırlar, çocukların sorumluluk alma bilincini geliştirmektedir. Yapması ve yapmaması gerekenler sınırlarla beraber şekillendiği gibi yapılanların sonucunu yaşamasına fırsat vermek önemlidir.
- **Başkaları ile empati kurmayı güçlendirir.** Başkasıyla ilişkilerimizde dikkat ettiğimiz sınırlar, onların duygularını, düşüncelerini ve eylemlerini anlamamızı sağlar. Bizim tepkilerimizin karşı taraftaki etkisini önceden sezer ve hissederiz. Böylece empati kurma becerimiz de gelişir.
- **Demokratik yaşam kültürünün alt yapısını geliştirir.** Demokratik yaşam, “hak temelli” bir yaşam düzenidir. Sınırlar da bunun güvencesidir. Kendimiz için tanımladığımız hak ve sorumluluklar başkaları için de geçerlidir. Çocukların sınırlarla hareket etmeleri, demokratik kültürü içselleştirmeleri anlamına gelir.

Sınır koymak demek, güvenlik anlamına gelmektedir. Kendinizi duvarları çatısı olmayan bir evde mi güvende hissedersiniz; yoksa duvarları, çatısı olan ve içinde özgürlük olan bir evde mi güvende hissedersiniz? Burada duvarlar ve çatı sınırlardır, bu sınırlar güven vericidir. Güven ve bağımsızlık duyguları; empati becerileri gelişmiş, anlayışlı, duyarlı, yapıcı ve demokratik aile ortamları içerisinde kazanılır. Bu duyguların çocukların doğrudan ihtiyaçlarını karşılamakla, onların kişiliklerine saygı duymakla, duygularını ve bilgilerini iletme noktasında onları desteklemekle, belirlenen sınırların ve uygulanan kuralların nedenlerini açıklamakla ve sevgiyle yaklaşarak kazanılması mümkündür.

Kaynakça:

- Ataman, A. (2016, 25 Nisan) “Üstün Yetenekli ve Üstün Zekalı Çocuk ile Yaşamak” tuzyeksav.org.tr
- Evgin, N. (2012, Temmuz) “Mükemmeliyetçilik ve Sınırlar” www.kresveyuva.com
- Altıntaş, I. “Sınırlar ve Çocuklar” psikiyatrivecocukergen.com
- Oğurlu, Ü., Yaman, Y., “Üstün Zekâlı/Yetenekli Çocuklar ve İletişim”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 28 (Temmuz 2010/II), ss. 213-223
www.cocukuniversitesi.aydin.edu.tr
- Aydın, O. (2015, 5 Kasım) “Çocuğa sınır koymak ona zarar verir mi?” www.gazetevatan.com
- Aydın, O. (2013, 16 Aralık) “Çocuk İletişiminde 'Sınır' Koymanın Sınırları” www.haberler.com